

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันความต้องการบริโภคผักเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนรับรู้ถึงประโยชน์ของผักที่มีต่อร่างกาย นอกจากช่วยในเรื่องของการขับถ่าย ผักยังมีวิตามิน แร่ธาตุและสารอาหาร อื่นที่ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้มีสุขภาพดี การบริโภคผักไม่ใช่เป็นเพียงอาหารเท่านั้น แต่รวมไปถึงการรักษาสุขภาพร่างกายด้วย แต่การบริโภคผักให้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ต้องระมัดระวังเรื่องของสารพิษตกค้างในผัก หน่วยงาน ของภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้อง จึงมีนโยบายในการควบคุมและกำหนดมาตรฐานการผลิตผักให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากที่สุด ทำให้เกิดแนวคิดการผลิตผักที่ไม่ใช้สารเคมีหรือใช้สารเคมีในปริมาณน้อยมาก เช่น ผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์ ผักปลอดภัยจากสารพิษ และ ผักไฮโดรโปนิคส์ ซึ่งผักแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน โดยผักกลุ่มนี้ที่ผู้บริโภครับรู้มากที่สุด คือ ผักปลอดสารพิษ

ผักปลอดสารพิษ คือ ผักที่ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง แต่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีและฮอร์โมนเร่งผลผลิต ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวจะต้องมีสารพิษตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยมีหน่วยงานรับรองมาตรฐานจากกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าไม่มีสารตกค้างเกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (กรมวิชาการเกษตร, 2552)

จังหวัดเชียงใหม่ปี 2551 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 1,688,994 คน ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดเชียงใหม่โดยรวมขยายตัวขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปีก่อน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี 2550 มีมูลค่า 120,972 ล้านบาท ซึ่งสูงสุดในภาคเหนือ ภาคการเกษตร มีมูลค่า 20,052 ล้านบาท (มูลนิธิวิวกิมีเดีย, 2552 : ออนไลน์) พื้นที่ในการปลูกผัก ในปี 2544 มีพื้นที่ในการผลิตผักรวม 362,505 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,118 กิโลกรัม/ไร่/ปี (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2546) การบริโภคผักมีปริมาณสูงขึ้น มาก จากการสำรวจพบว่าในปี 2551 จังหวัดเชียงใหม่มีประชาชนต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษสูงขึ้นกว่าร้อยละ 70 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2552) ผักส่วนใหญ่ที่บริโภคในอำเภอเมืองมาจากพื้นที่รอบนอกของอำเภอเมือง บริเวณรอบนอกอำเภอเมืองเป็นแหล่งปลูกผักที่สำคัญเนื่องจากมีระบบการชลประทานเข้าถึง

การเพาะปลูกผักปลอดสารพิษในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันขยายตัวมากขึ้นและสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากปี 2541 มีเกษตรกรจำนวน 17 รายที่เพาะปลูก แต่ปัจจุบันมีเกษตรกรไม่ต่ำกว่า 1 ,000 ราย และที่ไม่ได้ลงทะเบียนเข้าร่วมกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษของจังหวัดเชียงใหม่อีกเป็นจำนวนมาก โดยพื้นที่ปลูกสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอสารภี อำเภอสารภีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 ตำบล (ภาพที่ ข1) ปัจจุบันอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวประมาณ 6,000 ไร่ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศเหมาะสำหรับการเพาะปลูก มีแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำกว๊าน และแม่น้ำปิง มีฝายทดน้ำจากแม่น้ำปิง 3 ฝาย ทำหน้าที่บังคับน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำขนาดเล็กนับ 100 สาย ส่วนพื้นที่การเกษตร นอกจากนี้ทุกตำบลของ อำเภอสารภี มีทางรถยนต์ติดต่อระหว่างตำบล และเข้าตัวเมืองสะดวกทุกตำบล ระยะทางห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่เพียง 9 กิโลเมตร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการขนส่ง มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดสารพิษของอำเภอสารภีจำนวน 475 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี, 2552) โดย ผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรอำเภอสารภีได้รับความนิยมไม่เพียงพอต่อการบริโภคในเชียงใหม่ จนสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผักปลอดสารพิษเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่อื่นมาศึกษาเป็นแนวทางในการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษ

ผักปลอดสารพิษของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โดยให้การสนับสนุนในด้านการผลิตผักปลอดสารพิษให้ได้มาตรฐานเชิงพาณิชย์ การช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือในด้านประชาสัมพันธ์ การช่วยเหลือโดยการอุดหนุนงบประมาณ การรับรองมาตรฐานผักปลอดสารพิษเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ปัจจุบันผักปลอดสารพิษของกลุ่มสารภีมีช่องทางการจัดจำหน่าย ได้แก่ ช่องทางตรงสู่ผู้บริโภค และช่องทางผ่านคนกลางซึ่งมีหลายระดับ ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งควรศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของกลุ่มสารภีถึงระบบการจัดการและการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางแก่เกษตรกรอื่น

ความรู้เรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษยังเป็นความรู้ที่ไม่มีมีการเผยแพร่กว้างขวางมากนัก ผู้ศึกษาจึงเลือกทำการศึกษาโดยเลือก 3 ตำบล ของอำเภอสารภี คือ ตำบลยางเนิ้ง ตำบลหนองแฝก และตำบลสันทราย ซึ่งเป็นตำบลนาร่องที่ปลูกผักปลอดสารพิษเชิงพาณิชย์ที่ได้รับความน่าเชื่อถือมากที่สุดจากผู้บริโภคจนผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การศึกษาเรื่องนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแก่เกษตรกรในตำบลอื่นของอำเภอสารภีหรือผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษมีความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อให้ผู้ประกอบการที่ทำเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่แล้วได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับเปลี่ยนการเลือก

ช่องทางการจัดจำหน่ายของตนเอง ทั้งยังเป็นข้อมูลให้หน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและสนับสนุนเกษตรกรผู้ที่ต้องการก้าวเข้ามาทำหน้าที่เกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่ายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของ เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึง ช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของ เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจได้ทราบถึงแนวทางในการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง การนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือ 2 ส่วน คือ ช่องทางจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้า หรือส่วนประสมในการจัดจำหน่าย

ผักปลอดสารพิษ หมายถึง ผักที่ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง แต่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีและฮอร์โมนเร่งผลผลิต ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวจะต้องมีสารพิษตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยมีหน่วยงานรับรองมาตรฐานจากกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าไม่มีสารตกค้างเกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (กรมวิชาการเกษตร, 2552)

เกษตรกรในอำเภอสารภี หมายถึง เกษตรกรในอำเภอสารภีที่ลงทะเบียนปลูกผักปลอดสารพิษ โดยเลือก 3 ตำบลหลัก คือ ตำบลยางเนิ้ง ตำบลหนองแฝก และตำบลสันทราย เนื่องจากเป็นตำบลนำร่องของอำเภอสารภี